

Teknokentlerde vergi uygulamaları

Burak DİLSİZ^{*1}
Meral FIRAT²

Geliş tarihi / Received: 11.06.2017

Düzeltilerek Geliş tarihi / Received in revised form: 10.07.2017

Kabul tarihi / Accepted: 18.08.2017

Öz

Globalleşen dünyada bilgiye erişim kolaylaşmış ve bu bağlamda bilginin üretime dönüşmesi meselesi uygarlıkların bir yarış sahasına dönüşmüştür. Dünyada birçok ülke bu yarışta söz sahibi olabilmek için teknolojiye yatırım yapmakta ve girişimcilere birçok teşvikler sağlamaktadır. Bu teşvikler çerçevesinde birçok ülke, teknoloji geliştirme bölgeleri kurulmasını teşvik etmiş ve bu bölgeleri mümkün olduğu kadar cazip birer inovasyon merkezine dönüştürmeyi bir devlet politikası haline getirmiştir. Ülkemizde teknoloji geliştirme merkezleri, teknoparklar ya da teknokentler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, önemi gittikçe artan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Türkiye’de kuruluş aşamalarını ve ülke ekonomisi açısından sosyo-ekonomik etkileri ile uygulanan vergi istisnaları ve muafiyetleri ile yatırımcıların teşvik edilmesine olan katkıları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, teknoloji geliştirme bölgeleri, teknopark, vergi, ekonomi

^{*1} İAU Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, Muhasebe ve Denetim Programı,
e-mail: burak_dilsiz@hotmail.com

² Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, İİBF, Ekonomi ve Finans Bölümü. meralfirat@aydin.edu.tr

Tax practices in techno-cities

Abstract

In today's globalizing world, accessing information has become easier. In this context, transformation of knowledge into production has created a race field for civilizations. Many countries in the world are investing in technology to become a competitor in this race. In the framework of these incentives, many countries have encouraged the establishment of technology development zones and have made it a state policy to turn these zones into centers of innovation, as attractive as possible. Technology development centers in Turkey are mainly seen as techno-parks or tech-cities. In this study, Technology Development Zones are examined with respect to their organization phases, tax exemptions, socio-economic impacts in terms of the country's economy and contributions to the promotion of investors.

Keywords: *Technology, technology development regions, techno-city, tax, economy*

Giriş

Sanayi devrimi ile birlikte 18'inci ve 19'uncu yüzyıllarda, teknolojinin insan gücüne istinaden daha hızlı, daha az maliyetli olduğu anlaşılmıştır. Teknoloji, ilerleyen süreçte uluslararası anlamda güç göstergesi halini almıştır. 20'inci yüzyılının ikinci yarısında ABD ve Japonya öncülüğünde başlayan araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri, yenilik çalışmalarının ekonomik gelişmede meydana getirdiği güçlü etkinin anlaşılmasıyla birlikte, önce Avrupa'da, ardından da gelişmekte olan ülkelerde Ar-Ge'ye verilen önem artmaya başlamıştır. Devletler, Ar-Ge kaynaklı ekonomik gelişmişlikten daha fazla pay alabilmek adına, üniversite ve araştırma merkezlerinin toplumun ihtiyacını karşılayacak, endüstriyel ürünün üretilmesini sağlamak ve sanayi ile birlikte ortak çalışma alanı yakalanması amacıyla gerekli yasal yönetmelikleri hazırlamaya başlamışlardır. Elde edilecek ürünün yurtiçindeki ihtiyacı karşılayarak, hayatın kolaylaşması ve verimliliğin artmasını sağlamanın yanı sıra ve yurtdışına pazarlanarak ülkenin kalkınmasında ve uluslararası ekonomik ve teknolojik rekabette ön plana çıkmayı ve kendi insanların refah seviyesini artırmayı hedeflemektedir (Tunçay ve Özcan, 2015).

Global yarışta ülkeler hem ekonomisini kaldırmak hem teknolojik gelişimi arttırmak amacıyla teknoloji bölgeleri oluşturmaya başlamıştır. Devletler bu özellikli bölgelere çeşitli teşvikler sunmuş, yatırımcılara birçok kolaylıklar sağlamıştır.

Çağımızda teknoloji, katma değeri en yüksek üretim biçimidir. Teknokent kavramı üniversitelerin araştırma ve eğitim gücünü, sanayi kuruluşlarının kaynak ve ihtiyaçlarını planlı bir şekilde bir araya getirmektedir.

Teknoparklar; gerçek ve tüzel kişilerin, kullanılan ileri teknolojiyi geliştirmek, ticari bir ürün haline getirmek, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek adına oluşturdukları alanlardır. Bu alanlar, olanaklarından yararlanılan kurumların içinde veya yakınında faaliyet göstermektedir.

Bu çalışmada, ülkemizde ilk olarak 2001 yılında yürürlüğe giren 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknoparklar) Kanunu ile başlayan Ar-Ge teşvikleri, vergi istisnaları, stopaj teşvikleri ve bu teşviklere bağlı teknoparklardaki vergi sistemleri detaylı bir şekilde incelenmiştir (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 2001).

Türkiye’de teknopark

1980’li yıllarda değişimler etkisini göstermeye başlamış ve bunun etkisi ile tüketim, üretim ve ticaret koşullarında farklılaşmalar görülmüştür. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki oranlarının fazlaşması, bu işletmelerin yenilikçi çalışmalarda daha aktif rol almalarını sağlamıştır. Bilim ve teknoloji temelli çalışmaların ekonomik olarak kalkınmayı sağlaması ve toplum refahını arttırdığı ile ilgili somut sonuçların ortaya çıkması ile bu mekanizmalara yönelik politikalar ve stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır. Üretimde yenilikçi fikirleri olan ve çalışmalarda bulunan işletmeler kurulması ve mevcut faaliyette bulunan işletmelerin desteklenmesi ön plana çıkmıştır. 1980’li yıllarda teknoloji geliştirme bölgelerinin kurulması ve desteklenmesi hız kazanmıştır (Polat, 2007).

Türkiye’de yapılan Ar-Ge faaliyetleri ve yeni teknolojik ürün yaratmak amacıyla oluşturulan politikalar, 1960’lı yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmalar ve girişimler daha çok küçük sanayi

sitelerinin oluşturulmasını sağlamıştır. Bu uygulamada nihai amaç küçük ölçekli sanayilerin belirli bir alanda faaliyet göstermesini sağlamak, üretim kapasitesini arttırmak ve işletmeler arasındaki işbirliğine katkıda bulunmaktır. Küçük ve büyük işletmeler arasında oluşturulacak koordinasyon, yan sanayi faaliyetlerini arttırıp gelişime katkı sağlayacağı planlansa da bu uygulama yeterli düzeyde başarılı olmamıştır (Tuncer, 2010).

Dünyada ilk olarak teknopark fikri, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Organizasyonu tarafından desteklenmiştir ve Türkiye Devlet Planlama Teşkilatı, üniversite-sanayi işbirliğinin önemine raporunda yer vermiştir. Bu rapora istinaden teknoparkların kurulumu ve işleyişinde gerekli nitelikler aşağıda yer alan maddelerde belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1989).

- Deneyimli akademisyenlerin ve girişimcilerin işbirliği ile oluşturduğu bir yönetim kurulu,
- Yenilik faaliyetlerini takip edebilecek ve bunu uygulamaya geçirecek bir çevre,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimini sağlayacak altyapı,
- Destek veren üniversitenin laboratuvar, kütüphane, bilgisayar ve diğer sistem gereksinimlerinin teknoparkın hizmetine açık olması,
- Yenilikçi sanayi kuruluşlarıyla işbirliği,
- Girişimcilerin teşvik ve destekler ile teknokent bölgesine yatırım yapmasını sağlama,
- Devletin ve yerel yönetimlerin gerekli altyapıyı geliştirmeye olan etkileri.

Devlet Planlama Teşkilatı bu konuyla ilgili girişimlerde bulunmuş; 1990 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Bilim ve Teknoloji Fonu'nu Türkiye'ye davet etmiştir. Konuyla ilgili görevlendirilen uzmanlar İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir gibi şehirlerde araştırmalar yapmış ve eğitim seminerleri vermişlerdir. Devlet Planlama Teşkilatı öncülüğünde İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve

Anadolu Üniversitesi'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile işbirliği içerisinde ilk teknoloji geliştirme bölgeleri oluşturulmuştur (Sarıhan, 1998). 1992 yılında Marmara Araştırma Merkezi kurulmuştur.

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 26 Haziran 2001 tarihinde çıkartılan kanun ile yapılan yenilik politikaları ile yasal çerçeve içerisine alınmıştır (Barlas, 2014).

Büyük üniversiteler, endüstri kuruluşları ile işbirliği içerisinde, Ar-Ge faaliyetleri laboratuvarından sanayiye geçiş yaparak yeni teknoloji üreten firmaların oluşturulmasını sağlamıştır. 1990'lı yıllarda teknokent uygulamaları sadece gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmayarak, birçok gelişmekte olan ülkede de uygulanmaya başlamıştır (Keleş, 2007).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de teknokentlere yönelik yapılan uygulamaların ve kuruluş amaçlarının başında, gelişmiş ülkeler ile uluslararası piyasa ekonomisinde rekabet edebilecek seviyeye gelmek ve yeni teknolojiyi yakalamak temel hedef olmuştur (Törel, 1991).

2015 yılının Aralık ayı itibari ile Türkiye'de Ar-Ge faaliyeti gösteren işletmelerin sayısı 3744'e ulaşmıştır. Bu yeni teknoloji geliştirme çalışmalarının %39'u yazılım geliştirme, %19 bilgisayar ve iletişim teknolojisi, %7 elektronik, %5'i makine teçhizat imalatı üzerine faaliyette bulunulmakta olup aynı zamanda gıda, savunma, otomotiv, medikal gibi birçok farklı sektörde faaliyet gösteren firmalar, bölgelerde çalışma yapmaktadır. Bu tarih itibari ile teknoloji geliştirme bölgelerinde istihdam edilen personel sayısı 38.239'a ulaşmıştır. Teknoparklarda tamamlanan proje sayısı 18.318 olup geliştirme faaliyetleri devam eden 8.525 proje bulunmaktadır. Bölgelerde yer alan firmaların ABD başta olmak üzere Almanya, İngiltere, Japonya, İsrail gibi gelişmiş ülkelere yapılan yeni teknoloji ihracatının değeri 2014 yılsonu itibari ile 2,4 milyon Amerikan doları civarındadır (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği, 2015).

Çizelge 1’de Türkiye’deki teknopark ve teknokentlerin isimleri, nerede ve ne zaman kuruldukları ve bu merkezlerdeki firma sayıları verilmiştir.

*Çizelge 1: Türkiye’deki teknoparklar
(Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği, 2015)*

Teknokent	Üniversite	Kent	Kuruluş	Firma Sayısı
Malatya Teknopark	İnönü Üniversitesi	Malatya	2009	12
İzmir Bilimpark	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir	2013	19
TÜBİTAK Marmara Teknokent	TÜBİTAK	Kocaeli	2000	68
İTÜ Arı Teknokent	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul	2003	174
Hacettepe Üniversitesi Teknokent	Hacettepe Üniversitesi	Ankara	2003	246
İzmir Teknopark	İYTE	İzmir	2002	89
Sakarya Üniversitesi Teknokent	Sakarya Üniversitesi	Sakarya	2009	65
Selçuk Üniversitesi Teknokent	Selçuk Üniversitesi	Konya	2004	99
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Teknokent	ODTÜ	Ankara	2000	335
Ege Üniversitesi Teknopark	Ege Üniversitesi	İzmir	2014	55
Çukurova Üniversitesi Teknokent	Çukurova Üniversitesi	Adana	2005	72
Pamukkale Üniversitesi Teknokent	Pamukkale Üniversitesi	Denizli	2008	102
Fırat Üniversitesi Teknokent	Fırat Üniversitesi	Elazığ	2009	43
Cumhuriyet Teknokent	Cumhuriyet Üniversitesi	Sivas	2007	26

Teknokent	Üniversite	Kent	Kuruluş	Firma Sayısı
Dicle Teknokent	Dicle Üniversitesi	Diyarbakır	2007	-
Mersin Üniversitesi Teknokent	Mersin Üniversitesi	Mersin	2005	45
Yıldız Teknik Üniversitesi Teknopark	Yıldız Teknik Üniversitesi	İstanbul	2003	356
Bilkent Siberpark	Bilkent Üniversitesi	Ankara	-	211
Ata Teknokent	Atatürk Üniversitesi	Erzurum	2010	56
Ulutek Teknokent	Uludağ Üniversitesi	Bursa	2005	117
Trakya Teknopark	Trakya Üniversitesi	Edirne	2008	14
Antalya Teknokent	Akdeniz Üniversitesi	Antalya	2004	43
Samsun Teknopark	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Samsun	2009	38
Gazi Teknopark	Gazi Üniversitesi	Ankara	2007	106
Ankara Üniversitesi Teknokent	Ankara Üniversitesi	Ankara	2007	72
Kocaeli Üniversitesi Teknopark	Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli	2003	86
Düzce Teknopark	Düzce Üniversitesi	Düzce	2010	19
Kahramanmaraş Teknokent	Sütçü İmam Üniversitesi	Kahramanmaraş	2011	22
Tokat Teknopark	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Tokat	2010	24
ATAP	Anadolu Üniversitesi	Eskişehir	2003	86
Boğaziçi Teknopark	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul	2010	23

Teknokent	Üniversite	Kent	Kuruluş	Firma Sayısı
DEPARK	Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir	2013	137
Erciyes Teknopark	Erciyes Üniversitesi	Kayseri	2005	177
Gaziantep Teknopark	Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep	2007	57
GOSB Teknopark	TEFEN Grubu & GOSB	Kocaeli	2003	162
Göller Bölgesi Teknokent	Süleyman Demirel Üniv.	Isparta	2005	22
İstanbul Teknokent	İstanbul Üniversitesi	İstanbul	2011	105
Bilişim Vadisi	TÜBİTAK	Kocaeli	2012	-
OSTİM Teknopark	Ostim	Ankara	2014	-
Teknopark Ankara	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Ankara	2014	-
Teknopark İstanbul	Savunma Sanayii Müsteşarlığı	İstanbul	2009	119
Trabzon Teknopark	KTÜ	Trabzon	2004	51

Türkiye’de Ar-Ge ve teknokent kanunları

2000’li yıllardan itibaren Türkiye Ar-Ge harcamalarına vergisel ve vergi dışı teşviklerini arttırmış ve teşvikler kanunlarla desteklenmiştir.

Vergisel teşvikler; Ar-Ge indirimi, gelir vergisi stopajı, teknopark istisnası, katma değer vergisi (KDV) istisnası, patent ve faydalı modele yönelik kazanç istisnaları olarak sıralanabilir. 01.03.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6676 sayılı Kanunla, 5746 sayılı Ar-Ge Kanunu ile 4691 sayılı Teknokent Kanununda değişiklikler yapılmış ve Ar-Ge faaliyetlerine yönelik desteklerin alanı genişletilmiştir (Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği, 2016).

En genel teşvik düzenlemeleri 5746 sayılı Ar-Ge Kanununda yer aldığından, mükelleflerin çok büyük bir kısmı bu Kanun çerçevesinde teşvik almaktadır (Tuncer, 2010).

Ar-Ge ve teknoloji geliştirme teşvikleri

Ülkelerin uluslararası seviyede rekabet edebilir bir yapıya sahip olması noktasında Ar-Ge faaliyetlerinin önemi, devletler açısından gün geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Kamu ve özel sektör firmaları da Ar-Ge faaliyetlerini arttırmakta, farklılaştırmakta ve buna ilişkin olarak kaynak yaratmak için çalışmalar da bulunmaktadır.

Kurumların Ar-Ge faaliyetlerine yönelik mevzuatımızdaki teşvik ve destekler ile kurumsal Ar-Ge teşvikleri dağınık bir yapı göstermekte olup bu dağınık yapının incelenmesi sonucunda birbirini tamamlayan ya da birbirinden farklılıklar içeren çeşitli düzenlemelerin olduğu görülmektedir (Altaş, 2014).

- Ar-Ge ve teknoloji geliştirme için yasada yer alan teşvikler aşağıdaki gibidir (Altaş, 2014);
- Gümrük vergisi muafiyeti,
- KDV istisnası,
- İndirimli kurumlar vergisi,
- Sigorta primi işveren hissesi desteği,
- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz desteği,
- Gelir vergisi stopajı desteği,
- Sigorta primi işçi hissesi desteği.

Teknokentlerde vergi istisnası ve muafiyeti

Teknoloji geliştirme bölgelerinde yapılan Ar-Ge çalışmalarının teşviki ve artırılması için Vergi Usul Kanunu'nda belirlenen gelir-kurumlar vergisi, gelir stopaj vergisi, kâğıt ve beyannamelere uygulanan damga vergisi ve harçlara ve bölgede üretilen hizmetin veya malın satışından KDV istisnası mevcuttur.

Uygulanan vergi sisteminin dışında teknokent bölgelerinde vergisel olmayan tasarım merkezine sağlanan teşvikler, işletmelere sermaye desteği, sigorta prim teşvikleri mevcuttur (Kayalıdere, 2014).

Gelir vergisi stopajı teşviki

Gelir vergisi stopajı; beyan esasının geçerli olduğu, gelir ve kurumlar vergisine tabi olan bir kazançla ilişkin hasılatın ilgiliye ödenmesi aşamasında belirlenen orandaki kısmının tutulup, vergi dairesine peşin olarak yatırılması ile ilgili bir vergi güvenlik tedbiridir (Kayalidere, 2014).

Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde çalışan personelin 6676 sayılı Yasa ile birlikte ücretlerinde belirtilen oranda gelir vergisinden istisna olarak değerlendirilmektedir (Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği, 2016: madde 28/b):

- Doktoralı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar için %95'i,
- Yüksek lisanslı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için %90'ı,
- Diğerleri için %80'i, bu kapsamda değerlendirilir.

Gelir vergisi stopajı teşvikinin hesaplanmasında, personelin fiilen Ar-Ge, yenilik veya tasarım faaliyetlerine ayırdıkları zamanının toplam çalışma zamanına oranı dikkate alınmaktadır. Fazla mesai dahil, çalışılan süreye ilişkin ücret üzerinden hesaplanan vergi tutarına, öncelikle asgari geçim indirimi uygulanması gerekmektedir. Asgari geçim indirimi mahsubu yapıldıktan sonra kalan gelir vergisi tutarının, personelin eğitim durumuna göre, her bir personel bazında muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkine konu edilebilmektedir (Köprü, 2016).

Damga vergisi istisnası

Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar 5746 sayılı Kanun gereğince damga vergisinden müstesnadır. Ancak bu müstesna durum bazı istisnaları içermektedir (Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, 2008: madde 2).

- Destek veren kamu kurumundan veya kanunda belirtilen vakıflardan,
- Teknoloji Geliştirme Merkezi (Tekmer) müdürlüğünden,
- Uluslararası çalışmalarda Türkiye bilimsel ve teknolojik araştırma kurumundan, çalışmanın yenilik veya tasarım olduğunu belirtilen destek karar yazısı veya proje sözleşmesi alınmalıdır.

Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerinde istihdam edilen personelin yaptıkları sadece bu görevle ilgili olarak yapılan ödemelerin **kâğıtlarında** (ücret bordrosunda) damga vergisi istisnası uygulanmaktadır. Yarı zamanlı Ar-Ge ve tasarım işinde çalışan personelin damga vergisi istisnası, yarı ücret üzerinden uygulanmaktadır. 5476 sayılı Kanun uyarınca sigortalılar için düzenlenen aylık prim ve hizmet listesi için damga vergisi uygulanmaz.

Bu çerçevede uygulanan damga vergisi istisnası Ar-Ge tasarım ve yenilik faaliyetlerini gösteren işletmelerde uygulanır. Bu amaçla düzenlenecek kâğıtları kapsamaktadır. Vergi dairesine verilecek beyannameler aynı kapsamda değerlendirilmemektedir ve 5746 sayılı Kanun kapsamında olsalar dahi, damga vergine tabi tutulurlar (Arslan, 2016).

Kurumlar vergisi istisnası

Bu bölge faaliyetlerini gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin münhasırın bu bölgedeki yazılım, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, 31.12.2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisnadır (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 2001: geçici madde 2).

Kurumlar vergisi istisnasının uygulanabilmesi için temel şart, “TGB (Teknoloji Geliştirme Bölgesi) içerisinde Ar-Ge ve yazılım faaliyetinde bulunulması”dır.

Seri üretime konu olan satışların pazarlanmasında lisans, patent gibi gayri maddi haklara isabet eden kısmı, transfer fiyatlandırması esas alınarak uygulanacaktır; diğer kısımlar istisnadan faydalanamayacaktır (Çetin, 2015).

5746 sayılı Kanunda yer alan Ar-Ge indirimi müessesesi, “Ar-Ge harcamalarını” destekler iken; teknopark istisnası, bu bölgede ortaya çıkarılan ürünlerin satışından dolayı oluşan “kazancı” teşvik etmekte ve vergi dışı bırakılmaktadır (Arslan, 2016).

KDV istisnası

Teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan yatırımcıların kazançları gelir ve kurumlar vergisinden istisna olduğu süre boyunca, ürettikleri sistem yönetimi, iş uygulamaları, veri yönetimi, uygulamaya yazılımı şeklindeki hizmetleri, KDV’den müstesnadır. Teknokentlerde üretilen yazılımların satışı üzerinden KDV hesaplanmayacaktır (Tuncer, 2010).

Tam istisna kapsamında yapılan satışlarda KDV hesaplanmaz ve yüklenilen KDV indirim konusu yapılıır. İndirim yoluyla giderilemeyen KDV ise vergi dairesinden alınır. Kısmi istisnada ise satış üzerinden KDV hesaplanmaz; ancak daha önceki aşamada yüklenilen KDV’ler indirim konusu yapılamaz. Kısmi istisnada KDV iadesi söz konusu değildir (Değer, 2014).

Teknoloji geliştirme bölgelerinde KDV istisnası 4 şarta bağlanmıştır (Çankır, 2013).

- 1) **Kişi:** Teknokentte faaliyette bulunan işletmeler faydalanır.
- 2) **Yer:** Bölge içerisinde üretilen yazılımlara uygulanır.
- 3) **Süre:** İstisna uygulamasının bitiş süresi 31.12.2023’tür.
- 4) **İçerik:** Sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımlarıyla sınırlıdır.

Ülkemizde teknoparklara uygulanan yasaların karşılaştırılması, hangi istisna veya muafiyetleri içerdiğini gösteren ayrımlar Çizelge 2’de gösterilmiştir. Mevcut yasalar, 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetleri Desteklenmesi Kanunu, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen “Sınai mülkiyet haklarında istisna” başlıklı 5/B maddesi” şeklinde uygulamaya konulmuştur.

Çizelge 2: Yürürlükteki kanunların içerdiği istisna ve indirimleri
aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Arslan, 2016)

TEŞVİK/YASA	5746	4691	SINAI HAK. İSTİSNASI
Ar-Ge indirimi	X		
Tasarım indirimi	X		
Sosyal Güvenlik Kurumu işveren desteği	X	X	
Gelir vergisi istisnası	X	X	
Damga vergisi istisnası	X	X	
Gümrük vergisi istisnası	X	X	X
Ar-Ge'ye dayalı kurumlar vergisini (K.V.) istisnası		X	X
Ar-Ge ye dayalı KDV istisnası		X	X
Yazılıma dayalı K.V. istisnası		X	X
Yazılıma dayalı KDV istisnası		X	
Tasarıma dayalı K.V. ist.		X	

Kaynak:URL-1

Sonuç

Küreselleşen dünyada insanların ihtiyaçları ve üretimleri değişmektedir. Buna paralel olarak üretim mekanizmalarında da değişiklikler görülmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte mevcut sektör hareketlerinde daha hızlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Uluslararası piyasa ekonomisi de yoğun bir rekabet ortamı ile karşı karşıyadır. Bu yeni rekabet Ar-Ge faaliyetlerine daha fazla önem vermeyi gerektirmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de araştırma geliştirme faaliyetlerine olan yatırımlara bakıldığında, sürekli yükselen bir eğilim izlemektedir. Türkiye’de Ar-Ge faaliyetlerine çalışmamızda da gösterildiği gibi gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, indirimli kurumlar vergisi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği, gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi işçi hissesi desteği gibi ciddi manada teşvikler verilse de, bu teşvikler gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında yetersiz olduğu görülmektedir. Örneğin, 2014 yılı için Türkiye’nin Ar-Ge faaliyetleri için yaptığı harcamanın milli gelire oranı %1.01 iken, bu oran ABD’de %2,74, Japonya’da %3,59, Almanya’da %2,90, Fransa’da %2,26, Finlandiya’da %3,17’dir (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017). Eğer Türkiye kendisinden teknoloji birikimi olarak daha ileride olan bu ülkeler arasındaki farkı kapatmak istiyorsa, Ar-Ge’ye bu ülkelere daha fazla yatırım yapmalıdır.

Türkiye’deki Ar-Ge faaliyetlerinin büyük bir kısmı teknokent ve teknoparklar aracılığı ile yapılmaktadır. Dünyadaki başarılı diğer Ar-Ge modelleri incelenip, ülkemizin gelişmiş ülkeler kategorisine girebilmesi, dünyadaki teknolojik gelişmelere yön verebilmesi ve ülkemizin hızlı bir şekilde kalkınabilmesi için, bu başarılı modeller ülkemize uyarlanmalıdır.

Kaynaklar

- [1] Araştırma Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun (2008). Kanun No: 5746, Resmi Gazete: 12.03.2008/26814.
- [2] Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2016). Kanun No:6676, Resmi Gazete: 16.02.2016/29797.
- [3] Arslan, C., (2016). *Ar-Ge Tasarım ile Teknokentlerde Vergi ve Muhasebe Uygulamaları*, ÜÇS basım, 31-179-227, Ankara.
- [4] Barlas, Y., (2014). Teknoloji Geliştirme Bölgesinin Yapısal Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 12-13, Eskişehir.
- [5] Çetin, R., (2015). Türkiye'deki Teknokentler ve Teknokentlerin Kurumlar Vergisi Açısından Değerlendirilmesi, Haziran *E-Yaklaşım Dergisi*, 270, Ankara.
- [6] Değer, N., (2014). Açıklamalı ve Uygulamalı KDV Kanunu, Yaklaşım Yayıncılık, Temmuz, 259, Ankara.
- [7] Devlet Planlama Teşkilatı, (1989). *Üniversiteler, Araştırma Kurumları ve Endüstri Arasındaki Bağları Geliştirme Projesi*, Ankara.
- [8] Kayalidere, G., (2014). Türkiye'nin Teknoloji Politikalarında Teknoparkların Önemi ve Teknoparklara Yönelik Vergi Avantajları, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 87-89, Ankara.
- [9] Keleş, M.K., (2007). Türkiye'de Teknokentler: Bir Ampirik İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.20, Isparta.
- [10] Köprü, M.Fatih, (2016). Ar-Ge Personel Ücretlerindeki Gelir Vergisi Teşviki, *Ekonomist Dergisi*, Ekim Bülteni, 44, İstanbul.
- [11] Polat, Ç., (2007). Assessment of Technology Development Activities in Turkish Technoparks, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 21-22, İstanbul.
- [12] Sarihan, H., (1998). *Rekabette Basarının Yolu Teknoloji Yönetimi*, Desnet Yayınları, Birinci Baskı, 152-153, İstanbul.

[13] Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu (2001), Kanun No:4691, Resmi Gazete: 06.07.2011/24454.

[14] Tuncer, S., (2010). *Türkiye’de Ar-Ge Teşvikleri ve Uygulaması*, Yaklaşım yayıncılık, 47-49, Ankara.

[15] Tunçay, B., Özcan Mastar, P.,(2015) Türkiye’de Teknoparklara Yönelik Vergi İstisnaları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 43-45, Konya.

İnternet Kaynakları

[1] Altaş, H. E., (2014). Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Mevzuatımızdaki Destek ve Teşvikler ile Kurumsal Ar-Ge Teşvikleri, <http://www.verginet.net/dtt/1/ar-ge-tesvik-mevzuat.aspx> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

[2] Çankır, B., (2013). Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Katma Değer Vergisi İstisnası ve Uygulamaya İlişkin Özellikli Durumlar,http://www.vergidegundem.com/documents/10156/1482911/Ekim2013_makale3.pdf (Erişim Tarihi: 01.10.2013)

[3] Organisation for Economic Co-operation and Development, (2017). Statistics website, Science, Technology and Patents section, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PATS_IPC (Erişim Tarihi : 01.03.2017)

[4] Törel, M., (1991). Dünyada ve Türkiye’de Teknoparklar, <http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/10684.pdf> (Erişim Tarihi: 05.07.2010).

[5] Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği, (2015). Türkiyede Teknoparklar, <http://tgbd.org.tr/WebContent/WebContent/4707> (Erişim Tarihi: 01.05.2015).

[6] URL-1 www.maligundem.com/gundem/haberdetay/